

EVROPSKÝ MANÝRISMUS

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VY_32_INOVACE_DVK22/18

Karel Švuger

DVK/ 3. ročník

Červen 2012

Obrazová dokumentace,
charakteristika manýrismu,
následek rozkladu tradiční
jednoty

Pojem **manýrismus** má v umění dvojí význam: častěji je používán v užším smyslu, kdy označuje přechodovou fázi mezi vrcholnou renesancí a barokem. manýrismus v širším slova smyslu je principem umělecké tvorby v protikladu ke klasicismu či tvorba založená na „manýře“, tj. určitém specifickém uměleckém prostředku. Název *manýrismus* pochází od italského slova *maniera* – styl, způsob. Pojem zavedl v 16. století Giorgio Vasari; charakterizoval jím pozdní tvorbu [Michelangelovu](#), která se odchylovala od klasických představ o harmonii.

Obecně lze manýrismus charakterizovat jako odklon od harmonického řádu jak je chápala vrcholná renesance, představovaná například *Athénskou školou* [Raffaela Santi](#); tento posun je dobře patrný např. na tvorbě Raffaelova žáka Giulia Romana. Manýrismus tíhne k alegorii, enigmatičnosti, náznakům, jedinečnosti. Typickým projevem manýrismu (zejména v literatuře) je tzv. ostrovtip ([conchetto](#)), motiv, slovo nebo metafora, která svým promyšleným vestavěním do díla umožňuje otevírat nové, na první pohled nezjevné významy.

Základní motivy této epochy můžeme najít u spisovatelů-teoretiků manýrismu, kteří působili okolo roku 1600: vlivné bylo dílo španělského jezuita [Baltasara Graciána](#) *Ostrovtip a umění duchaplnosti* či *Aristotelský dalekohled aneb idea ostrovtipnosti psaní* Itala Emanuela Tesaura. Příznačná je deviza „Krále manýristů“ Giambattisty Marina: „*Básníkovým cílem je úžas (meraviglia); kdo neumí ohromovat, ať jde hřebelcovat koně.*“

Historicky bývá vznik manýrismu vykládán jako následek rozkladu tradiční jednoty: začíná období reformace, hrouť se vize jednotné katolické církve a křesťanské Svaté říše římské; roku 1527 je pleněn Řím; vzrůstá moc španělských Habsburků; prostřednictvím „objevení“ Ameriky se Evropa setkává s jinakostí a exotičností. Duchovní klima Evropy je silně ovlivněno pozdně renesančním [novoplatónismem](#) ([Marsilio Ficino](#), [Pico della Mirandola](#)), [hermetismem](#) a alchymií. Důležitou událostí byl také objev [helenistického](#) sousoší [Laokoon](#) roku [1506](#).

Jacopo Tintoretto Giorgio Vasari Pontormo
Parmigianino Giuseppe Arcimboldo El
Greco Rosso Fiorentino Francesco
Primaticcio Federico Zuccari Hendrick
Goltzius Jacopo Bassano Giambologna
Benvenuto Cellini Denis Calvaert
Bartholomeus Spranger Agnolo Bronzino
Antonine Caron de Beavais Orazio
Grevenbroeck Domenico Beccafumi Lelio
Orsi Albrecht Altdorfer Alessandro Vittoria
Adrian de Vries Giovanni Battista Bracelli
Giovanni Battista Quadri Luca Cambiaso
Lorenz Stoer Ehard Schön Jacob van
Swanenburgh Veronese Brueghel Joseph
Heintz

Tintoretto ([29. září 1518](#) – [31. května 1594](#)), vlastním jménem **Jacopo Comin**, byl jeden z nejvýznamnějších malířů pozdní italské renesance[1]. V mládí byl také známý pod jménem **Jacopo Robusti** (robusti znamená v italštině silný) podle svého otce, který statečně bránil bránu [Padovy](#) proti císařské armádě. Jeho skutečné jméno 'Comin' bylo objeveno nedávno Miguelem Falomirem, kurátorem [madridského](#) muzea [Prado](#), a bylo zveřejněno při příležitosti retrospektivní výstavy Tintoretta v Prado v roce 2007. Comin je místní název koření [římského kmínu](#). [2]

Pro svou neobyčejnou činorodost v malování byl nazýván **Il Furioso** (tj. zběsilý). Jeho dramatické užití perspektivy a zvláštních světelných efektů bylo předznamenáním [barokního](#) umění.

*Nalezení těla
sv. Marka, 1548*

Poslední večeře, 1594

Parmigianino, také **Parmigiano**, vlastním jménem **Girolamo Francesco Maria Mazzola**, (11. ledna 1503 Parma – 24. srpna [1540 Casalmaggiore](#)) byl přední italský manýristický malíř a rytec. Ve svém díle vycházel především z [Correggia](#) a [Michelangela](#), později byl přirovnáván k [Rafaelovi](#). Působil v Parmě, [Florencii](#), [Římě](#) a [Bologni](#). Ve svých převážně náboženských obrazech se zaměřoval na figuru, kterou zobrazoval v protáhlých proporcích a spirálovitým pohybem s propracovanými detaily šatů, např. *Vidění svatého Jeronýma* (1527) a *Madona s dlouhým krkem* (1534).

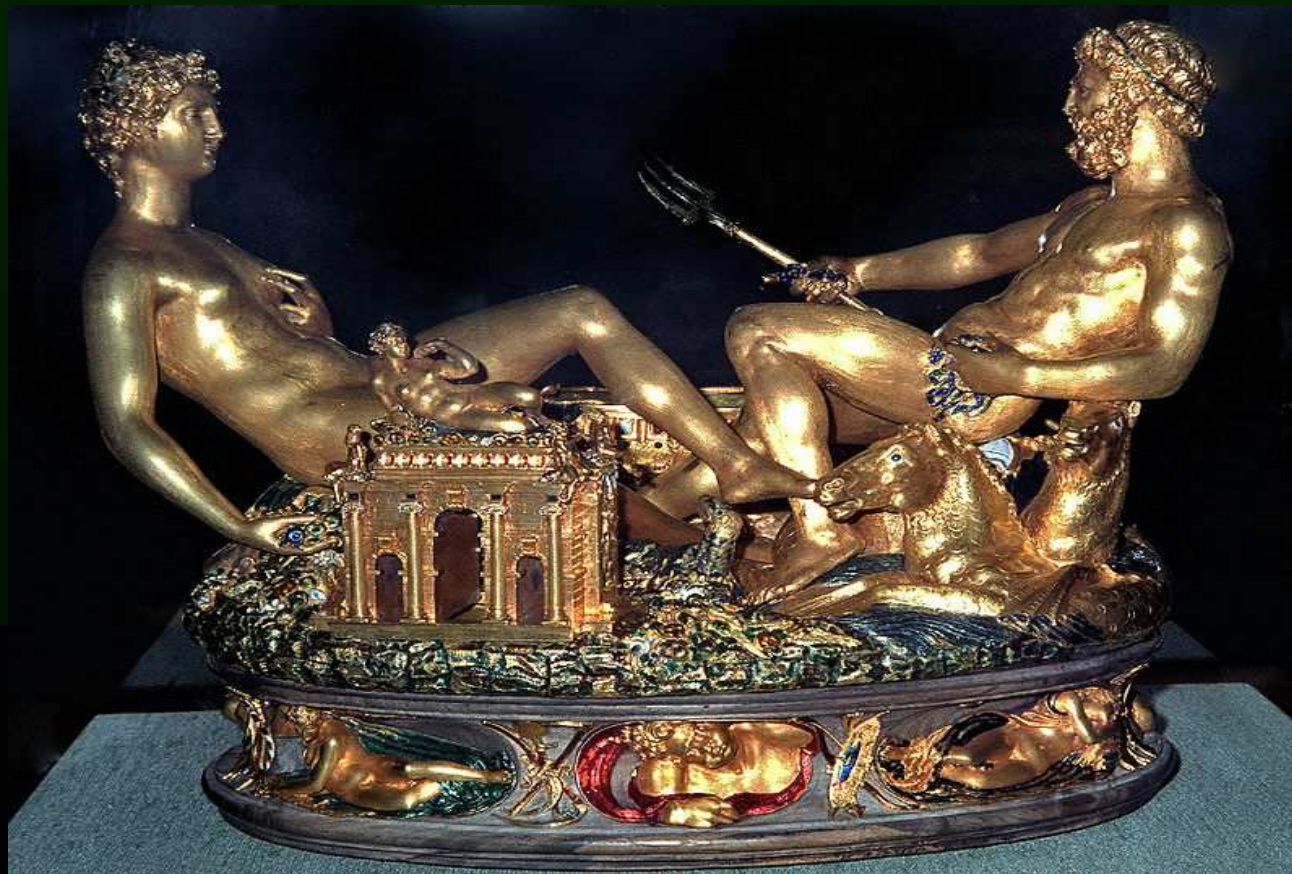

Agnolo di Cosimo (Monticelli, [17. listopadu 1503](#) - Florencie, [23. listopadu 1572](#)), známý jako **Il Bronzino**, nebo *Agnolo Bronzino* byl [italský manýristický malíř](#) z Florencie. Bronzino ve službách vévody [Cosima I.](#) z rodu [Medici](#) tvořil [fresky](#), [oltářní obrazy](#), [alegorické](#) a [mytologické](#) scény. Největší věhlas však získal svými chladně elegantními [portréty](#) vznešených členů medicejského dvora. Podobně jako další malíři té doby, vynikal Bronzino neobyčejným vzděláním a sečtělostí. Velmi dobře znal soudobé autory, stejně tak jako [Danta](#) či [Petrarcu](#). Sám skládal [básně](#) a byl členem florentské [akademie](#). Původ jeho přezdívky *Bronzino* není znám, může však souviset s malířovou tmavou pokožkou, která mohla být takto zbarvená následkem [Addisonovy choroby](#), nemoci nadledvinek.

*Venuše, Kupid a
Čas - Alegorie
Touhy, 1540-
1545, National
Gallery, Londýn*

Benvenuto Cellini [čelíny] (3. listopadu 1500 Florencie – 13. února 1571 tamt.) byl italský zlatník, sochař a spisovatel, který se proslavil svými manýristickými kovovými sochami na přechodu renesance a baroka, šperky a mincemi i knihou „Vlastní životopis“.

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

RICKETTS, Melissa. *Renesance*. 1. vyd. Překlad Regina Hořejší, Marek Petřivalský. Čestlice: Rebo Productions, 2005, 480 s. Mistři světového malířství. ISBN 80-723-4429-3.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>